

ИЗЛАЗИ ТРИ ПУТ У МЕСЕЦУ И СТАЈЕ 60 ГР. НА ГОДИНУ, 32 НА ПО ГОДИНЕ.

ГОДИНА

6

1869

ВОЈИН

БРОЈ

16

1. Јунија.

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Опет о нашој земаљској снаги. — Наша стојећа војска.

Опет о нашој земаљској снаги.

У 10-том и 11-том броју „Војина“ изађе чланак „**нешто о нашој земаљској снаги**“ који нас је у свакоме смислу јако обрадовао, и ми би се тешко огрешили, кад неби коју о њему проговорили, почем се тиче наше најпретежније установе: **народње војске**.

Да је народња војска једна драгоценца по нас установа, о томе, држимо, да већ нико више несумња, само што нам сад дужност и позив налажу, да се о њеном усавршењу постарамо, те да што поузданије цел постигнемо, ради које је она и подигнута. С тога неможемо довољно да заблагодаримо нашем старијем другу Љ. Ивановићу, који је са том мишљу на јавност изашао, те да нас покрене, да што више о њој пробеседимо, почем нас се свију под једнако тиче, и што у живац народњи засеца.

Да нашу народњу војску што боље дотерамо и усавршимо за постижење претпостављене цели, треба да је добро војнички, према позиву изобразимо, и да је што боље материјалом снабдемо.“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Да се наша народња војска како ваља војнички изобрази треба да војничка знања у масу про-
дру, а не само да их старешине притежавају; сваки поједини војник треба да је свестан свога по-
зива и задатка, а не да му то све одозго долази.

Да се ово постигне, треба најпре да имамо до-
бре старешине; јер да ко кога учи, треба да је нај-
пре он сам научен, те да и другогачему научити
може. Кад способне старешине добијемо онда ћемо и
војске моћи како ваља да изобразимо; знање ће пре-
лазити с већег на мање па најпосле ће се и у маси
распрострети.

Али ту је баш онај чвор најчвршћи, који се не-
може угодно раздрешити. То је камен о који се сви
спотичемо. Како да добијемо што боље и што спо-
собније старешине за народњу војску, а да нас то
што мање кошта? Наш поштовани друг Љ. Ивано-
вић у поменутом чланку полаже као главни услов,
да се ово постигне правило: „да се у свима шко-
лама учи гимнастика, борење и војни егзер-
цир.“ И даље, да се изда закон; „да нико државну
службу неможе добити, који није барем го-
дину дана служио у војсци стајаћој, било као
војник ил као слушалац војничке школе.“

Ја нисам противан тој мисли, и с тога сам по-
главито за прву изреку, да се оствари, јер ће колико
толико отуда хасне бити; али држим, да се с тим
једним средством неможе много постигнути ево зашто:

Ми знамо добро, да сви наши ђаци по свима
школама иду у школу једино у тој мисли, да постану
некада чиновници; а ретко да ко мисли, да пошто
школу сврши, одпочне други рад, а не да служи др-

жави. Па тако и бива. Сви готово што нашу велику школу сврше приме се државне службе; редак је случај да когод какву самосталну радњу одпочне. Томе су криве наше околности и наше материјално стање, а можда и наше изобразивање. А шта отуд произлази? Као чиновници они су (бар многи од њих) својом дужношћу и положајем од службе у народњој војсци ослобођени. Па и они, који се рачунају у народњој војсци, од када насташе само пролетња и јесења упражнења и логоровање, никако у војним пословима неучествују, јер им посао недозвољава да га по 5 или 10 дана напусте. Па може се рећи, да они у народну војску и неспадају. Дакле, какве хасне може имати народња војска од тих чиновника, који су у школама нека војничка знања поцрпели, и који би се за кратко време, када би угодне зато околности биле, за врло добре старешине успособити могли, кад овако никако у њиховим војничким упражнењима неучествују? Никакве! Па и оно мало знања, што су у школама прибавили, због неупражњавања, поборавиће и тако народња војска неби осетила никакве користи од њих, с тога и мислим, да то једино средство није довољно.

Друга би ствар са свим била, када би се положиј свију чиновника тако удесио, да они могу учествовати у свима упражнењима народње војске, па ма када се она чинила. Онда би се ваљда њихов уплив осетити могло; иначе ништа.

Па и онда кад би се празнично и недељно народња војска упражњавала, као што је пређе било. зар би онда нешто више хасне од нешто војнички изучених чиновника било, а овако нимало. Него тад

опет настаје питање: да ли је и народу лакши пређашњи начин упражнења или садањи; као и од кога се начина више хасне има?

Него о томе касније.

Најпосле нека све околности у томе на руци буду, чиновници боље би послужили администрацију, него ли за фронт, јер у фронту може и простији човек да врши дужност, а у администрацији не. А кад је рђава администрација у каквој војсци зна се да ништа горега нема.

Као што се дакле види, од чиновника народња војска, односно њеног војничког изображења, неможе имати хасне. Морамо дакле народње старешине, за вршење поверених им дужности да успособимо; јер новаца немамо да сва старешинска места са официрима из стајаће војске попунимо, и с тога се и ја са поштованим писцем реченога чланка слажем, „да старешине батаљонске, четне, водне, и све ниже старешине буду из средине народње, а не да им се плаћени чиновници наметну,“ једно из економних призрења, а друго и с тога, што ће народ по свој прилици имати више поверења у човеку, кога добро познаје, и који је из његове средине, него ли у ономе који је непознат. С тога и има својих незгода што се чине честа премештања из једног округа у други.

По моме дакле мишлењу највише на сваки батаљон може се по официр из стајаће војске поставити, а више не.

Како дакле да се помогнемо?

Ми држимо, да је најбољи лек за ово: устројење целисходних војничких школа и јавна

војничка предавања. Поред тога долази угодан распоред и добар начин за изражавање народне војске, као и издавања што простијих војничких правила за егзерцир и разне службе.

Кад се све ово у хармонију доведе, онда ће се сам од себе успех показати.

1. **Војничке школе**, у главном ваља устројати онако, како су у „пројекту за закон о устројству наше војске изложене, са неким изменама и допунама. Поглавито ваља пажњу обратити на практичне школе, (учеван батаљон, ескадрон, батерија).

Али да имамо добре школе, т.ј. да добри ђаци из њих излазе, треба да су им добри професори. Зато ваља изван број људи **нарочито спремити**, у колико се потреба са садањим официрима не може попунити. Најбоље дакле средство, за постигнуће доброг војничког изражања народне војске, јесу, по моме мишлењу, **ваљано уређење војничке школе**. Све остало долази после њих.

2. **Јавна војничка предавања** врло би корисно утицала на војничко изражавање нашега народа. Ту би се учио и млађи и старији, и војник и невојник, и војничка знања распрострала би се по целом народу. С тога мислим, да се јавна војничка предавања свуд уведу, где год је само могуће, и да се гледа да се народу омиле. Не сумњам да би се отуда велике користи имале.

3. **Распоред за изражавање народне војске**, такође је од великог уцлива по њу.

По мом мишлењу овај би распоред практичан био:

Од почетка Марта па док настану пролетна

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

упражњења, ваља да постоје празнична и недељна учења, те да се старешине са млађима упознаду, и да новаци прве појмове реда и понашања схвате, почем се то лакше у мањим масама постизава но у великим. **Пролетња** вежбања да се ограниче на батаљонска упражнења, на мале маршеве и маневре, и да туку у нишан. Ова упражњења да трају 5—6 дана, и да се држе концем Априла и у почетку Маја месеца. **Јесења** упражњења треба да имају шири круг. У њима да буду искућене на појединим местима бригаде и поред повторних учења правила, да се предузимљу дужи маршеви са борбама и већа маневровања: прелаз преко река, напад и одбрана положаја, ...; она да трају 10—15 дана, и да се држе концем Септембра и у почетку Октобра месеца. У њима би се окушао способ и стање организације и администрације, све гране војничке имале би прилику да се у својим пословима окушају.

Овај дакле начин упражњења, по моме мишљењу, најбоље би припомогао, да се поред осталог наведенога, што више рашири војничко знање у народу.

4. Војничка правила. Треба да су што простија и што савршенија. Ја само толико имам приметити, да до правила много стоји савршенство наше војске, и зато на њих ваља што озбиљнију пажњу обратити. Ја држим, да некоја наша правила већ потребују поправке, и ако не можда велике, као: „Основи за образовање већих војних тела,“ „пољска и логорна служба,“ и „пешачка правила.“ Но о томе другом приликом.

Поред досада изложеног велики уплив на народњу војску има и **устројство стајаће војске**, јер из ње излазе учитељи за народну.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

И уважени писац поменутог чланка обраћа нам пажњу на уређење стајаће војске, и потпуно усвајајући мисао „да стајаћа војска даде народној што више способних учитеља“ мислим да би се то још и овако могло да постигне:

Ми имамо два батаљона пешака, и један ескадрон коњице од стајаће војске. Нека тако и даље остане, само нека се њено устројство у неколико промени. Нека се устали, да сваки батаљон има по 800 људи, то је 1600. Ако се пак каже, да половина од њих буде увек на одпусту на 3 или 6 месеци, као што је некада било, онда можемо за исте новце кроз три године имати изучених 3200 људи, **без да и једне паре преко садашњег буџета потрошимо.** С тим се истина повраћамо на стари посао, али ништа зато, кад цели одговара. Разуме се, да ово што корисније буде, треба да су старешине у стајаћој војсци што бољи, те да они њиховим настојавањем и трудом код војника накнаде оно, што се по 1½ год. на одпусту налазе. То би припомогле разне целисходне војничке школе и вецбања.

Подобно би вредило и за ескадрон.

На овај начин сваке године ступало би све више изучених војника у народну војску, који су у стајаћој војсци били, и који ће војничка знања све већма ширити и тако ће наша народна војска с дана на дан све способнија бивати.

Или другојачије, које би можда било и боље, ја би предложио, да се рок службе у стајаћој војсци на две године у месту сведе. Онда би приличан број војника и то доста добро изучених за народну војску добијали. Само онда треба стајаћу

војску попунити способним официрима, који су своје дужности свесни и који су свој посао добро испекли.

Даље, за успевање и усавршење наше војске, слажем се и усвајам мисао: „треба да постоји једно војничко тело, састављено из официра свију родова војске и струка, које ће својим радом обухватати цео систем земаљске снаге, и све гране доводити у сугласност (хармонију)“ као што поштовани писац вели. Само што би још додао: да у то тело уђу способни људи из свију струка, па ма и не били већих чиновна и начелници појединих одељења у министарству или шефови дивизијских штабова. **Дакле да у томе мерилом буде знање и способност, а не звање и чин.**

Напосљетку држим, да ће много помоћи, ако се и код нас уобичаји **јаван договор**, гдегод природа ствари томе на пут не стаје. Јер више очију боље виде. Све дакле важније ствари, ако је само могуће, ваља слободном претресу изложити, пре него се уведу и у законе. Јер онда ствари зрелије испадају и мања одговорност на појединце пада, којима је ова ил она дужност поверена.

Поред распростирања војничких знања у маси ваља се побринути и за облагорођење духа и срца. Треба бар од сада да што више отпочнемо обраћати пажњу **на одгајивање честитих карактера у војсци**, јер војник, ако није племенита духа и чврсте воље невреди много, па ма да Бог зна каква знања имаде.

Јован Мишковић.

Наша стојећа војска.

(НАСТАВАК.)

Према овоме били би зато, да у Београду станују стално: 5 пешачких батаљона, 3 ескадрона и један полк или 4 батерије. Осим тога садањи полу-баталион пионира.

У Крагујевцу као најважнијем гарнизону после Београда: један пешачки батаљон (шести) један ескадрон (четврти) и други артиљеријски полк који припада стојећој војсци.

Осим свију користи које смо напред набројали да би имали од овакога распоређења или дислокације својеће војске, била би још и та и то врло велика: Што би се могле држати официрске школе или предавања из предмета који би јако утицали на официрско усавршавање.

Но овака предавања неби требало да су течаји, као они за капларе и поднареднике, па и предавања да се недрже сваки дан.

Ми мислимо да би се овака предавања могла најбоље удесити на овај начин:

Да се сваке недеље по двапут скупљају официри по родовима оружја и ту да се вежбају ономе што се односи на усавршавање специалног задатка рода оружја у ком служе.

Ту би у исто време место било, где би старешине својим официрима разлагали своје приметбе по овој или оној ствари, давали инструкције усљед примећених неједнакости у вршењу службе; у погледу обучавања војника, у поступању с војницима у обште. Једном речи у свему што би се односило на службу војничку. У колико жива реч има живљег упечатка

од писане, тим би уједно постале излишне и многе писмене наредбе.

Да се у месец дана по два пут скупљају сви официри свију родова оружја и ту да слушају какво јавно предавање које се односи било на поједини род оружија или на сва три рода, т.ј. предавање које би показало свезу радње и узајмни одношај родова оружија.

Тако би се тек подпуно постигао униформитет — једнообразност — како у великом тако и у малом, како спољашњи тако и унутрашњи.

Ако би ко питао: па ко би био надлежан да држи таква јавна предавања у официрским скуповима? ми би одговорили. Сваки који осећа зато способности и дара, и који би на неколико дана пре скупа поднео и управљајућем одбору програм онога о чему говорити жели.

Таквих „управљајућих одбора“ требало би да има овде и у Крагујевцу. Одборе да образују: по један виши официр са неколицином официра. Виши официр да буде председник и њега да поставља војни министар, а чланове да изабере сам председник и да листу изабраних поднесе министру на одобрење.

Главни (генерални) штаб.

Главни штаб треба да постоји у престоници. Са својим шефом на челу он би био десна рука војном министру. У погледу на његово делање и на одношај његов према министру ми савршено пристајемо уз мњење нашег поштованог другара разложено у 10 броју овога листа.

Од наше стране само ћемо ту мисао у нечему попунити.

Главни штаб требало би да је образован из официра свију родова оружја као што је разложено у горенаведеном броју, јер скуп специјалних знања кад је расветљен другим сродним знањима, чини скуп свега знања војничког, а оно треба да је у главном штабу заступљено колико је више могуће.

Али осим других природних послова главног штаба, ми би предложили да он још и на томе ради да се у нас једном већ живље и озбиљније одпочне радити на ширењу војничке књижевности.

Ево како ми држимо да би се ово могло постићи:

Да главни штаб уређује „војнички зборник“ који би месечно излазио у свезкама од неколико табака.

Пошто би у главном штабу радио скуп људи од комбинације и рада, то да у њему има и једно књижевничко одељење које би се искључно књижевним пословима занимало. Књижевничко одељење да буде састављено поглавито од млађих научених официра, који би за „зборник“ оно израђивали што би им се на израду дало или што би и сами с одобрењем начелника свог узели да раде за „зборник.“

По себи се разуме, да се „зборник“ неби морао пунити само оригиналним саставцима. На војничкој литератури рађено је и ради се у других народа толико, да би и наш „зборник“ могли пунити богатим садржајем. „Зборник“ ваљало би да има два дела: први тако рећи званични у ком би се печатала сва наређења војеног министра по страни: организације, администрације, допуне и измене закона, обнародо-

вање пресуда војених судова, све важније министарске наредбе и т.д. а у незваничном делу у виду додатка да је књижевност.

Цену овом зборнику требало би одредити најмању т.ј. толику колико да се исплаћују трошкови за штампу и артију. На овај начин могао би „зборник“ не коштати више од ₺ на годину.

Само неколико година, и наша војена литература, била би довољна да испуни знањем сваког који је знања жудан а који није у стању да се користи страним изворним делима.

Осим овога у главном штабу нашем ваљало би да има официра који знају језике оних народа који нас окружавају, који су на нас, или ми на њих упућени као: турски, јелински, румунски, па и мађарски.

Доиста, шта ми знамо о румунима, шта ли о грцима и о турцима? Ми о тима народима т.ј. о њиховој војсци и војничкој књижевности, организацији, администрацији и многом другом што би требало да знамо, или ништа незнамо, или оно што знамо дознајемо тек преко немаца или француза и то непотпуно и изводно. Но у тих народа и њиховим војничким установама ваљда ће бити начела што преко немаца и француза не можемо да дознамо, јер се ових то нетиче, а нас би се можда типало.

Ми који смо тако близу изворима одакле би све то могли да црпимо, ми неби требали више да трпимо да од других народа оно дознајемо, што би управо сви од нас дознати могли. Ми смо војничка држава и војнички народ и као такав позвани смо да у будућности играмо најважнију улогу на овом крају Европе, да заузмемо у војничком погледу прво место

међу осталим народима на Балкану. Па према томе и хоризонт нашег војничког погледа ваљало би да није сувише скупен. А да се ово постигне, неби нужно било ни много средства ни много муке. Наши млађани официри што из артиљеријске школе излазе, многи би се на такве радове употребити најкорисније. Ми имамо у Цариграду у Букурешту а ваљда ћемо имати скоро и у Атини наше политичне агенте. Оваким агентурама могло би се аташирати по један или два од млађаних официра, који би се најпре трудили да језике тих народа науче, а после да се упознају са установама војничким, да организације, законике војене, сва административна правила преведу и пошљу амо и то да се преда главном штабу, одакле би се прерађено разгледано и расветљено предало јавности што је за јавност у „зборнику“ те да се наша војска комшинским установама војничким упозна, те да за сваки савршени напредак учињени у војскама тих народа дозна одма са извора и из прве, наше руке.

Буџет стојеће војске.

Да видимо колико би стало нашу државну касу повећана стојећа војска.

Официри и нижи чиновници не улазе наравно у овај рачун јер садањи број официра па и нижих чиновника из стојеће и народне војске довољан је; осим што би за пешачке баталионе требао још неки број подпоручика. Наш рачун показује трошкове само за издржавање редовних војника и коња.

По нашем рачуну један пешачки војник осим оружја, а с оделом и постељом кошта државу 60 талира на годину кад се рачун овај овако покаже:

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

	ГРОША	ПАРА
Плате на годину	120	—
леба „	182	20
обичног продовољ.	156	—
шињела	27	25
мундира	20	$3\frac{1}{3}$
панталона чохани	33	$16\frac{1}{3}$
куртке цвиличне	14	10
панталоне „	11	10
кошуља	21	30
гаћа	19	20
џокула	57	30
опанака	2	20
капа парадна	2	$16\frac{2}{3}$
капа шајкашка	7	—
оковратника	1	15
ранца	6	—
тозлука	2	$33\frac{1}{3}$
сламњача	4	25
ћебета	13	$13\frac{1}{3}$
чаршава	14	—
јастука	4	—
чаршавима и јастуцима није опре- дељен рок служења, с тога им је овде стављена подпуна вредност.		
сума	722	$38\frac{1}{3}$

паре порезке, а то је 2 гр. и $38\frac{1}{3}$ паре порезке преко 60 талира. Но кад се узме да војник један чаршав и јастук не похаба за годину дана него да све ствари и дуже трају онда излази округла сума од 60 талира, која је потребна за издржавање једног војника за годину дана.

Кад знамо колико стаје државну касу један војник на годину, онда је лако израчунати шта ће коштати онај вишак војника од 1920 који ће се сваке године позвати ради тромесечних заједничких упражнења. Сваки такав војник коштао би за три месеца с платом, раном, оделом и постељом 15 талира, 15 талира умложени 1920 пута, чине 18.800 талира, и то је вишак који би ваљало одобрити преко досадањи трошкова. Ми велимо који би ваљало одобрити ако смо и уверени да сав одобрени вишак од 28.800 неби се утрошио т.ј. једва ако би потребно било 20.000 талира, а то с тога што се зна да свако парче одела траје обично више од прописаног рока, и што војници три месеца дана докле би трајала практична упражнења неби ни ставали непрестано у обиталишту нити би употребљавали постељне ствари већ би већином логоровали под шаторима и ведрим небом и лежали на слами према томе можемо слободно рећи да би државна каса од туда уштедила по 8000 талира годишње у најмању руку.

Осим тога у интересу уштеде ми би још предложили да они војници што ће се сваке године по једанпут позивати ради заједнички тромесечних упражнења, и који ће се после свршених упражнења опет кућама враћати, — за време трајања ових упражнења т.ј. за три месеца поред прописане ране примају само по пола плате како би број оваких војника износио као што знамо 1920, то би и од тада испала годишња уштеда од 57.600 гроша чаршијских државној каси.

Један коњик кошта годишње 115 талира заједно с раном коња. По томе повећани број коњика за 360

те да се добије предложени број од 400, коштао би државну касу годишње око 29.900 талира.

Сав годишњи вишак поред дојакошњих трошкова изнео би на повећану стојећу војску 57.900 талира без економије. Но узимајући у рачун економију о којој говорисмо, годишњи вишак, једва ако би износио око 48, највише 50.000 талира.

Наша народна војска.

Наша народна војска непотребује организације из основа. Она је до извесне мере органисана и формирана, само је потребно да се постојеће њено устројство у нечему измени и допуни, па онда да се изведу стална начела или систем њеног тактичног образовања, и најпосле да јој се назначе сталне старешине, те да се тако усаврши и изведе на висину намењеног јој задатка.

Што се тиче формације њене закључно до батаљона, ми мислимо да нема узрока да се у то дира или што измеђује. Пошто су чете и батаљони образовани према политичном поделењу наше земље, то неби било целисходно да се ту шта преиначава јер тешко да би се што боље и корисније на место постојећег могло створити.

Овде је главно питање: ко да буде старешина батаљону: да ли официр стојеће војске, или батаљона командант из редова народних војника? (СВРШИЋЕ СЕ.)

Молимо господу уписнике да изволе уважити признаницу, која ће им се донети.
